

СТАНОВИЩЕ

от проф. д-р Лучия Стефанова Антонова-Василева –
Институт за български език при Българската академия на науките

**за процедура за придобиване на образователната и научна степен
„доктор на науките“**

в научна област в областта на висшето образование

2. Хуманитарни науки, професионално направление 2.1. Филология

с дисертационен труд на тема:

**„БЪЛГАРСКИ ЕЗИК НА ЮГ ОТ ЕКВАТОРА
(СОЦИОЛИНГВИСТИЧНО ПРОУЧВАНЕ
НА ЕЗИКА НА БЪЛГАРСКАТА ЕМИГРАНТСКА ОБЩНОСТ
В ГР. СИДНИ, АВСТРАЛИЯ)“**

представен от Катя Грозева Исса, свободен докторант на
Факултета по славянски филологии при СУ „Св. Климент Охридски“

I. Оценка на качествата на дисертационния текст

Представеният за обсъждане труд е посветен на един важен въпрос за съвременната българска лингвистика – езика на българските емигранти. При това обектът на изследване е най-отдалечената в географско отношение и малко изследвана емигрантската общност в Сидни, Австралия.

Характерно за този труд е не толкова стремежът за изчерпване на предходната литература по въпроса, колкото критичното отношение към нея и особено към досегашните практики на преподаването на българския език и на учебната литература, по която то се осъществява.

В увода К. Исса формулира като основна своя цел да предложи методика за проследяване на измененията в родния език на българските емигранти по света в теоретичен аспект. Тя използва основните социолингвистични методи за изследване на градската говорна ситуация с идеята да провокира българското езиковедие за аналогични проучвания навсякъде по света, където живеят българи. По този начин научният труд, придобива не само научно, но и важно обществено значение. Във връзка с общественото значение на труда са и анализите, които К. Исса прави за състоянието на родния език на българите, емигрирали в чужбина, и процесите на изменения, на които той е подложен – вж. Глава 1. ПОЛИТИКАТА НА БЪЛГАРИЯ КЪМ ДНЕСНИТЕ НИ ЕМИГРАНТИ И ПОЛИТИКАТА НА ЕМИГРАНТИТЕ КЪМ ДНЕСНА БЪЛГАРИЯ. В тази част оценката за влиянието на политическата конюнктура върху българския език на емиграцията – при това не само в процеса на комуникацията, но и в процеса на обучението – може да се определи като основен фокус на наблюденията. Тук се подчертава и нуждата от широко прилагане на културологичния аспект в обучението по български език; последователното преподаване и изучаване на езика не само като знакова система, служеща за комуникация и познание, а и като културен код. К. Иса определя условието за идентификация като решаващо значение за запазването на езика. Групата от българи, които поддържат българския си език, водени

от тези подбуди, тя означава с акроним – АБВ. Това не е единна в социално, професионално или друго отношение група, но е групата на определящите се като българи. Най-контрастният ѝ признак е възрастта, която разделя информаторите на три подгрупи – съответно: А – млади, азбукарчетата; Б – билингви (средно поколение), В – възрастни.

В труда се прилагат успешно различните методи на теренно проучване – включено наблюдение, провеждане на анкети и интервюта, реализация на „тайни записи“. Използват се и представителни откъси от “сонди“ – „отрязъци от идиолект“, които позволяват да се съпоставят типични образци от езиковото поведение на всичките 80 изследвани лица, които илюстрират говорното разнообразие в езика на сиднишките българи.

Методът на включеното наблюдение се прилага за първи път за български говор във от държавните граници и на юг от екватора. Наблюденията над езиковото поведение на трите поколения българи са твърде продуктивни.

За достоверността на труда допринася ориентирането на езиковите наблюдения по различни звена и сфери на общуването – СЪВРЕМЕННАТА БЪЛГАРСКА ГРАДСКА ЕЗИКОВА СИТУАЦИЯ В ГРАД СИДНИ, АВСТРАЛИЯ; ЕЗИКЪТ НА БЪЛГАРСКИТЕ СЕМЕЙСТВА В СИДНИ; БЪЛГАРСКОТО НЕДЕЛНО УЧИЛИЩЕ. Тези изследвания заемат основно място в Глава 2. БЪЛГАРСКИЯТ ЕЗИК В СИДНИ, АВСТРАЛИЯ.

Публикуваните образци от езиковото наблюдение, анкетите и интервютата представят достоверен фактологичен езиков материал, който позволява да се правят изводи за езиковите явления на различно равнище – фонетично, граматично, синтактично, лексикално и др. в Глава 3. ТЕРЕННО ПРОУЧВАНЕ НА ЕЗИКА НА БЪЛГАРСКАТА ОБЩНОСТ В ЧУЖДОЕЗИКОВОТО ОБКРЪЖЕНИЕ НА СИДНИ. Чрез изводите от езиковите наблюдения авторката доказва своите тези за езиковите процеси в речта на българската емиграция.

В стилно-езиково отношение езикът на текста е оригинален и въздействащ, често дори с публицистична окраска и сила, което съответства на общественото значение на изследването. Текстът на автореферата съответства на текста на дисертационния труд.

II. Приноси на дисертационното изследване

В дисертацията се очертават ясно приноси при прилагането на социалингвистичните методи на изследване на градски говор. В автореферата те са формулирани в 10 основни пункта, което съответства на текста на дисертацията. На първо място трябва да се постави фактът, че за първи път се проучва системно в социалингвистичен план езиковата ситуация сред българската общност в Сидни, Австралия. Предложената стройна система на наблюдение и изследване на преподаването и използването на езика може да послужи за основа на подобни научни изследвания навсякъде по света, където живеят български емигранти.

Характерно за труда е, че приносите имат солиден потенциал за практически ефект – напр. представената идея за обновена съвременна методика на изучаване на българския език от българи в чужбина като втори роден, чието преподаване се различава съществено от преподаването на чужди езици и на българския език като чужд в България. Според мене тази идея има добър потенциал за реализация.

В дисертационния труд са предефинирани редица термини от понятийния апарат на класическата социалингвистика, като се поставят основите на нов ъгъл за научно наблюдение и изследване в българското езикознание – социалингвистично изследване на езика на емиграцията или, както го определя авторката, „емигрантология“. В духа на

социолингвистичните изследвания с подчертано внимание към обществените условия, в които езикът функционира, са и предложените „три стълба на устойчивост“ (семејството, училището и държавната езикова политика по отношение на емигрантите), около които българските корени да се обвият и с добре премислена стратегия и всеобщи усилия, да удължат със здрава „коравина на усукване“ живота на родния ни език.

III. Публикации и участия в научни форуми

От приложената справка за наукометричните показатели личи, че кандидатката напълно покрива изискванията за публикационна и научна активност, необходими за присъждане на научната степен „доктор на науките“.

IV. Заключение

В заключение мога еднозначно да потвърдя, че доц. д-р Катя Исса е представила за присъждане на научната степен „доктор на науките“ един оригинален научен труд със значителни научни приноси, който има важно значение за българското общество и изпълнен на високо научно равнище. Въз основа на това изразявам еднозначно становището, че тя напълно заслужава да ѝ бъде присъдено званието „доктор на науките“.

Дата: 15. 08. 2023 г.
София

Автор на становището:
(проф. д-р Лучия Антонова-Василева)